

Boldyrieva L. N.

Poltava National Technical Yurii Kondratyuk University

SUNFLOWER LOGISTICS ENERGY EFFICIENCY MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF OIL-PRODUCT SUBCOMPLEX

Summary

The question of a sunflower logistics' energy efficiency management as a part of procuring competitiveness in the domestic and global markets is investigated. It is proved that important points of energy saving are: purchasing logistics resources needed for growing sunflower; production logistics, including transport and harvesting processes; warehousing logistics of sunflower and management of its stocks; oilseeds sales logistics, particularly transport and logistics processes. Noticed that the energy intensity of the gathering sunflower decreases with increasing yield (as opposed to growth trends in specific fuel consumption per 1 ha), and the energy-efficient vehicles should include high-performance combines Mega-360, Case-8010 and combine unit Case-2366 with header 1020, which has high performance.

Key words: oil-product subcomplex, logistics, sunflower, energy efficiency.

УДК 336.225.66

Гомон М. В.

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

РЕАЛІЗАЦІЯ РЕГУЛЯТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У статті досліджено регулюючий вплив пільгового оподаткування на розвиток інноваційної діяльності. Розглянуто визначення податкових пільг як інструмента регулювання стимулюючого характеру. Обґрунтовано значення стимулювання інноваційної діяльності підприємств у розвитку науково-технічного потенціалу країни.

Ключові слова: інноваційна діяльність, науково-технічний потенціал, регулятивний потенціал, податкові пільги, стимулювання.

Постановка проблеми. Інноваційний розвиток є одним із факторів, за рахунок яких відбувається досягнення високих і стабільних темпів економічного зростання в державі. Нині, у сучасних ринкових умовах, економічні відносини набувають все більш складного характеру, зберігається тенденція інтеграції у світове господарство, в якому стрімко зростає конкуренція. А рівень конкурентоспроможності вказує, наскільки вагоме місце країна посідає серед інших держав, наскільки розвинена її економіка. Важливість інноваційної сфери в економіці вказує на те, що вона потребує певних регулятивних процесів, які змогли б стимулювати її розвиток. Серед різних процесів державного регулювання важливе місце посідає податкове регулювання, яке складається з окремих інструментів. Податкові пільги є одним з інструментів податкового регулювання, тому також мають регулюючий вплив на інноваційну сферу, зокрема на стимулювання інноваційної діяльності. Саме тому дослідження регулятивного потенціалу пільгового оподаткування інноваційної діяльності є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішенню питання розвитку та стимулювання інноваційної діяльності присвятили свої дослідження такі науковці, як А.В. Гриньов, М.П. Денисенко, В.І. Захарченко, І.В. Запаріна, Ю.Б. Іванов, С.М. Ілляшенко, А.І. Крисоватий, І.А. Майбуrow, Г.В. Марков, В.С. Ткаченко, О.М. Ястремська.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на те, що питання регулювання інноваційної діяльності було присвячено чимало наукових праць, ця тема залишається не до кінця опрацьованою. В Україні

податкове стимулювання інноваційної діяльності шляхом застосування податкових пільг протягом усіх років незалежності було недостатньо ефективним та не приносило очікуваних результатів. Саме тому слід приділити цьому питанню увагу та дослідити значення пільгового оподаткування у регулюванні інноваційної діяльності.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні значущості стимулювання інноваційної діяльності за допомогою податкових пільг.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оцінюючи стан наукового розвитку України порівняно з іншими країнами, можна сказати, що він не досягнув належного рівня, незважаючи на те, що країна має високий науково-технічний потенціал. Показник Глобального інноваційного індексу в Україні становить 0,84 за 2016 рік. Згідно з даними звіту Всесвітньої організації інтелектуальної власності Україна посідає 56 місце у розвитку інновацій [1].

Для оцінки необхідності стимулювання інноваційної активності доцільно провести аналіз стану інноваційної діяльності в Україні. Щодо стану інноваційної діяльності в межах самої країни, то ситуація за останні роки є прийнятною завдяки рівню науково-технічного потенціалу, але потребує покращень. На рис. 1 зображено середній показник інноваційної активності підприємств за видами економічної діяльності у 2012–2014 рр.

За видами економічної діяльності протягом 2012–2014 рр. найвища частка інноваційних підприємств була на підприємствах переробної промисловості (20,3%), з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (18,6%), а також інформації та телекомунікації (16,3%).

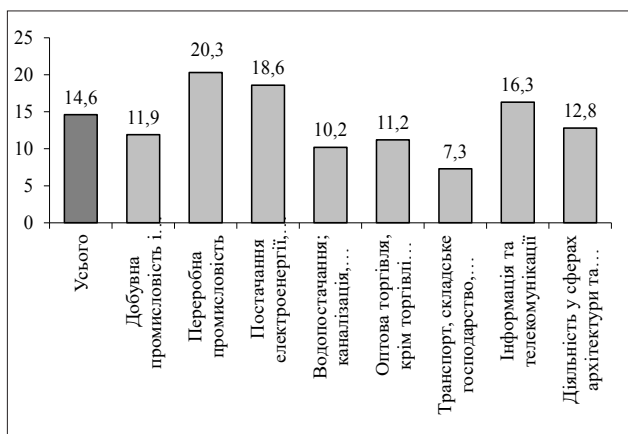

Рис. 1. Інноваційна активність підприємств у 2012–2014 рр. (за КВЕД)

Джерело: [2]

Таблиця 1
Розподіл неінноваційних підприємств за причинами, що перешкоджали здійсненню інновацій протягом 2012–2014 рр., %

Немає вагомих причин здійснювати інновації	81,2
Зокрема: низький попит на інновації на ринку через попередні інновації	21,0
через попередні інновації	24,8
через дуже низьку конкуренцію підприємства на ринку	18,0
відсутність хороших ідей або можливостей для інновацій	17,4
Можливого впровадженню інновацій перешкоджають вагомі чинники	18,8
Зокрема: відсутність коштів у межах підприємства	5,4
відсутність кредитів або прямих інвестицій	2,1
відсутність кваліфікованих працівників у рамках підприємства	1,7
труднощі в отриманні державної підтримки або субсидій для інновацій	2,8
відсутність партнерів по співпраці	1,4
невизначений попит на інноваційні ідеї	3,3
незначний рівень надання податкових пільг	2,1

Джерело: [3]

Таблиця 2
Обсяг витрат у ВВП на інновації, %

Країна	Роки					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ЄС-28	1,94	1,93	1,97	2,01	2,03	2,03
Болгарія	0,51	0,59	0,55	0,62	0,65	0,80
Естонія	1,4	1,58	2,34	2,16	1,71	1,44
Іспанія	1,35	1,35	1,32	1,27	1,26	1,23
Латвія	0,45	0,6	0,7	0,66	0,61	0,69
Литва	0,83	0,78	0,9	0,9	0,95	1,01
Німеччина	2,73	2,72	2,8	2,88	2,83	2,87
Польща	0,67	0,72	0,75	0,89	0,87	0,94
Румунія	0,46	0,45	0,49	0,48	0,39	0,38
Словаччина	0,47	0,62	0,67	0,81	0,83	0,89
Угорщина	1,14	1,15	1,2	1,27	1,40	1,37
Чеська Республіка	1,3	1,34	1,56	1,79	1,91	2,00
Україна	0,86	0,83	0,74	0,75	0,70	0,66

Джерело: [4]

При цьому вища за середню по країні частка підприємств із технологічними інноваціями була серед підприємств переробної промисловості, з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (по 15,6%), а також підприємств інформації та телекомунікації (10,6%); з нетехнологічними інноваціями – серед підприємств переробної промисловості, інформації та телекомунікації (по 11,1%), оптової торгівлі, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами (9,1%).

У табл. 1 наведено розподіл підприємств, які вважали, що зазначені фактори суттєво впливали на їхнє рішення розвивати інноваційні проекти або стримували здійснення інноваційної діяльності упродовж 2012–2014 рр.

Для порівняння України з європейськими країнами у табл. 2 подано обсяг витрат у ВВП на інновації.

За результатами табл. 2 бачимо, що Україна має найнижчі показники витрат на інновації, винятком є Румунія.

Розподіл загального обсягу фінансування науково-технічних робіт в Україні за джерелами у 2015 р. представлений на рис. 2.

У 2012–2014 рр. витрати на інновації переважно здійснювались за рахунок власних коштів (понад 90% загального обсягу фінансування), кредитів (3,6%) та бюджетних коштів (2,6%).

Виходячи з цих даних, можна сказати, що інноваційна діяльність не отримує належної фінансової підтримки від держави та фінансується за рахунок власних коштів. Загальні показники інноваційної активності підприємств досить низькі, здебільшого через вагомі чинники, що перешкоджають інноваційній діяльності. Такий чинник, як відсутність державної підтримки або субсидій для інновацій, склав 2,8%, а незначний рівень надання податкових пільг дорівнює 2,1%. Зазначені показники свідчать про те, що недостатній рівень державної підтримки та недосконалий механізм податкового регулювання мають значення у розвитку інноваційної діяльності. Для розвитку інноваційної діяльності потрібно удосконалити механізм державного впливу на формування та стимулювання розвитку інноваційної діяльності.

Стимулююча інноваційна політика – це складне комплексне явище, яка складає елементи, з одного боку, національної макроекономічної політики щодо створення сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату, а з іншого – запровадження на державному рівні спеціальних стимулів інноваційних технологічних змін. Такий елемент державної інноваційної політики, як запровадження спеціальних стимулів інноваційних технологічних змін, реалізується такими заходами:

– пряме державне фінансування інноваційних інвестицій щодо реалізації програм структурної перебудови економіки

– пряме державне фінансування інвестицій в розвиток наукової інфраструктури

– застосування системи податкових пільг за умови їх використання на інвестування інновацій

– запровадження статистичного обліку щодо обсягів і результатів використання інвестиційно-інноваційних податкових пільг

– введення в дію положення про дозвіл прискореної амортизації основних фондів підприємств [6].

Таким чином, надання податкових пільг входить до методів державного стимулювання інноваційної діяльності. Податкові пільги також є інструментом податкового регулювання.

Податкове регулювання є окремим проявом податкової політики, що регулює економічні процеси у суспільстві та має відношення і до інноваційної діяльності. Податкове регулювання – комплекс заходів у податковій сфері (зміна ставок оподаткування, надання податкових пільг, скасування певних видів податків тощо), за допомогою яких держава впливає на процес перерозподілу національного доходу на користь окремих класів, соціальних верств, а також на інвестиції, науково-технічний розвиток, економічне зростання тощо [7]. Основними завданнями податкового регулювання є регулювання попиту та пропозиції, вплив на темпи інфляційних процесів, формування раціональної галузевої інфраструктури, стимулювання інвестиційних процесів, формування раціонального співвідношення між накопиченням і споживанням, підтримка інноваційної діяльності [8].

Податкове регулювання не може існувати без інструментів та важелів, за допомогою яких здійснюється його діяльність, а також які складають основу його механізму. Тому податкове регулювання у всіх його проявах реалізується на практиці шляхом застосування спеціальних засобів податкової політики, тобто інструментів податкового регулювання. Під інструментом податкового регулювання пропонується розуміти сукупність норм податкового законодавства, що забезпечують вплив держави на економічну поведінку платника податків через його економічні інтереси з метою досягнення певного економічного або соціального результату.

Застосування податкових пільг відноситься до інструментів стимулюючого напряму впливу. Використання таких інструментів дає змогу знизити податкове навантаження на відповідних суб'єктів оподаткування, зменшуючи тим самим непродуктивне вилучення їх фінансових ресурсів, а також створює зацікавленість платників виконувати дії, які є пріоритетними з боку суспільних інтересів.

Податкові пільги є особливим інструментом податного регулювання, який варто розглядати окремо, адже податкова пільга є скоріше винятком із загальних правил податкового законодавства, який надає платнику податків можливість зменшити суму податку або звільняє його від виконання окремих обов'язків і правил, пов'язаних із податковим законодавством [9].

Податкові пільги мають свої характерні ознаки, які і відрізняють їх від інших інструментів.

Обмежена сфера застосування. Податкова пільга – це один з елементів податку як економічної категорії. Кожна з податкових пільг відповідає тільки конкретному податку, при цьому сфера її застосування обмежується виключно тим податком або збором, в механізм якого вона вбудована.

Стимулююча спрямованість. На відміну від інших інструментів податкового регулювання, податкові пільги спря-

мовані виключно на стимулювання або підтримку платників шляхом зменшення їх податкових зобов'язань чи створення інших, більш привілейованих порівняно з іншими платниками, умов оподаткування.

Мобільність. Податкові пільги дають змогу досить оперативно коригувати умови оподаткування з метою забезпечення ефективної реалізації регулюючої функції податків, тобто вони можуть розглядатися як регулюючий податковий механізм тактичного характеру [10].

Сукупність цих ознак податкових і пільг як інструмента податкового регулювання свідчить про те, що податкові пільги мають регулятивний потенціал.

В економічних науках поняття «потенціал» означає сукупність всіх наявних засобів, можливостей, ресурсів, продуктивних сил тощо, що можуть бути використані в якій-небудь галузі, ділянці, сфері для вирішення якого-небудь завдання, досягнення певної мети [11]. Регулятивний потенціал пільгового оподаткування виражається у тому, наскільки повно та ефективно податкові пільги можуть виступати у ролі інструмента реалізації регулятивної функції податків, реалізації їх можливостей заради досягнення завдань процесів регулювання. Регулятивний потенціал пільгового оподаткування – це можливість регулювання та міра регулюючого впливу на певний економічний процес, зокрема на стимулювання інноваційної діяльності підприємства.

Пільгове оподаткування є одним з основних інструментів, що використовують національні уряди для створення економічних стимулів у міжнародній податковій конкуренції. На протиположних податковим ставкам, податкові пільги мають довгостроковий ефект, а саме зменшують податкове навантаження на прибуток протягом строку їх дії [12].

Одним із аспектів державного регулювання інноваційної діяльності є встановлення пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності.

В Законі України «Про інноваційну діяльність» виключені статті, які стосуються особливостей оподаткування інноваційної діяльності. Пільги у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності, визначені Законами «Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків», норми щодо пільг з оподаткування, передбачені Законом України «Про інноваційну діяльність», з 1 січня 2003 року розповсюджуються на суб'єктів інноваційної діяльності, інноваційні проекти, відповідним чином

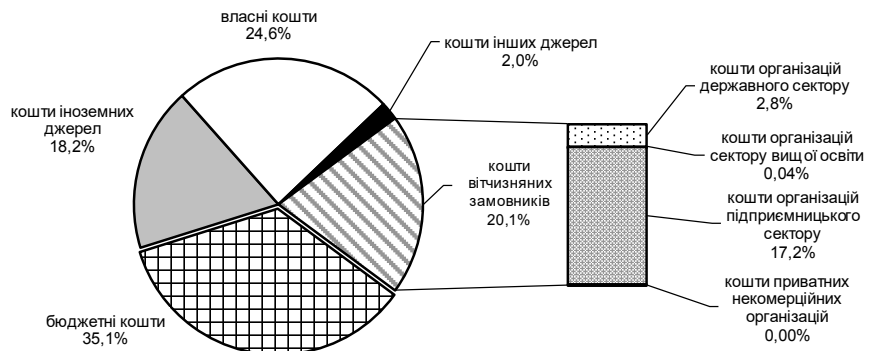

Рис. 2. Розподіл загального обсягу фінансування наукових та науково-технічних робіт в Україні за джерелами у 2015 р.,%

Джерело: [5]

зарєєстровані центральним органом виконавчої влади з питань інноваційної діяльності.

Стан пільгового оподаткування інноваційної діяльності в Україні потребує розвитку. В українському законодавстві, хоча і присутні законодавчі акти, які регулюють інноваційну діяльність, цілісної і доробленої стратегії науково-технічного розвитку немає. Потрібно розглянути можливість запозичення досвіду країн, які активно впроваджують податкові пільги у стимулюванні інноваційної діяльності.

Інноваційна спроможність та технологічна готовність є невід'ємними складовими конкурентоспроможності національної економіки в сучасних умовах. У подальшому роль інновацій у забезпеченні конкурентоспроможності буде тільки зростати, оскільки буде змінюватися структура світового промислового виробництва на користь високотехнологічних галузей.

Для того щоб ефективно використовувати наявний потенціал інноваційного розвитку економіки України, необхідно вдосконалити систему стимулювання й активізації інноваційної діяльності підприємств. Для цього потрібно забезпечення високого рівня регулятивного потенціалу пільгового оподаткування.

Висновки. Таким чином, автором статті було обґрунтовано важливість реалізації регулятивного потенціалу пільгового оподаткування в інноваційній діяльності.

В Україні показники рівня інноваційної активності низькі порівняно з іншими країнами. Причинами є недостатня державна підтримка, наукові та науково-технічні розробки фінансуються здебільшого власними коштами. Також одними із чинників, що перешкоджають інноваційній діяльності, стали недостатнє надання державних субсидій та податкових пільг.

Пільги дійсно можуть стати способом стимулювання інноваційної діяльності. Застосування пільгового оподаткування є одним із стимулюючих заходів державної інноваційної політики. Також податкові пільги є інструментом податкового регулювання та мають таку важливу ознаку, як стимулююча спрямованість.

Виходячи з вищесказаного, можна стверджувати, що податкові пільги мають регулятивний потенціал, який полягає у реалізації всіх наявних можливостей податкових пільг під час досягнення завдань регулювання. Реалізація регулятивного потенціалу податкових пільг є важливою в інноваційній діяльності, оскільки стан інноваційного розвитку є низьким, інноваційна діяльність потребує підтримки і стимулювання.

Тому для підвищення рівня інноваційної активності доцільно переглянути і доробити систему пільгового оподаткування інноваційної діяльності для максимальної реалізації його регулятивного потенціалу.

Список використаних джерел:

1. The Global Innovation Index 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2016-report>.
2. Сайт Державної статистичної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки: [навч. посіб.] / [В.І. Захарченко, Н.М. Корсікова, М.М. Меркулов]. – К.: Центр учбової літератури. – 2012. – 448 с.
4. Gross domestic expenditure on R&D (GERD) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=t2020_20&plugin=1.
5. Крисоватий А.І. Теоретико-організаційні домінанти та практика реалізації податкової політики в Україні: [монографія] / А.І. Крисоватий. – Тернопіль: Картбланш. – 2005. – 371 с.
6. Економічна енциклопедія: у 3 т. – К.: Академія. – 2001. – Т. 2. – 2001. – 770 с.
7. Іванов Ю.Б. Регулятивний потенціал податкової системи України: [монографія] / за заг. ред. Ю.Б. Іванова. – Х.: ХНЕУ. – 2009. – 400 с.
8. Майбууров И.А. Сущность и классификация налоговых льгот / И.А. Майбууров // Налогообложение: проблемы науки и практики – 2008. – Х.: ИД «ИНЖЭК». – 2008. – С. 93–112.
9. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій: [навчальний посібник] / за ред. Ю.Б. Іванова, А.І. Майбуурова. – Х.: ВД «ІНЖЕК». – 2010. – 492 с.
10. Економічна енциклопедія / [редкол.: С.В. Мочерний та ін.]. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 952 с.
11. Ворсовський О.Л. Теоретико-методологічні основи інвестиційного потенціалу підприємства / О.Л. Ворсовський // Інвестиції: практика та досвід. – 2007. – № 15. – С. 8–11.
12. Соколовська А.М. Податкова система держави: теорія і практика становлення / А.М. Соколовська. – К.: Знання-прес. – 2004. – 241 с.

Гомон М. В.

Харьковский национальный экономический университет имени Семена Кузнеця

РЕАЛИЗАЦИЯ РЕГУЛЯТИВНОГО ПОТЕНЦИАЛА НАЛОГОВЫХ ЛЬГОТ В ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Резюме

В статье исследовано регулирующее влияние льготного налогообложения на развитие инновационной деятельности. Рассмотрено определение налоговых льгот как инструмента регулирования стимулирующего характера. Обосновано значение стимулирования инновационной деятельности предприятий в развитии научно-технического потенциала страны.

Ключевые слова: инновационная деятельность, научно-технический потенциал, регулятивный потенциал, налоговые льготы, стимулирование.

Homon M. V.

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

**REALIZATION OF THE REGULATORY POTENTIAL OF TAX INCENTIVES
IN INNOVATION ACTIVITIES OF THE ENTERPRISE**

Summary

The regulatory effect of preferential taxation on the development of innovative activity is investigated in the article. Considered the determination of tax incentives as a tool for regulation with a stimulating character. Justified the importance of stimulation of innovation in the development of the country's scientific and technological potential.

Key words: innovation activity, scientific and technological potential, regulatory potential, tax incentives, stimulation.

УДК 316.46:338.21

Масленніков Є.І.

Загородна Ю.О.

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

ЛІДЕРСТВО ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

У статті розглянуті теоретичні підходи до визначення сутності лідерства як чинника розвитку інноваційного менеджменту. Визначено основні відмінні характеристики традиційного та інноваційного лідерства, транзакційного та трансформаційного лідерства.

Ключові слова: лідерство, інноваційний менеджмент, транзакційне лідерство, трансформаційне лідерство, інноваційне лідерство.

Постановка проблеми. Лідерство неминуче пов'язано з ефективною діяльністю підприємства в інноваційному менеджменті. Підприємство функціонує з певними цілями. Для досягнення мети, діяльність підприємства повинна бути цілеспрямованою. Саме напрям діяльності здійснюється через лідерство. Інноваційний лідер володіє необхідними якостями і знаннями, які допомагають досягти ефективних результатів підприємства. В інноваційному менеджменті лідерство займає ключові позиції щодо системи керівництва та побудови організаційної структури управління.

Аналіз досліджень і публікацій. Різні аспекти цієї проблеми досліджували такі фахівці в області інноваційного менеджменту як: Б. Басс, Д. Бернс, К. Боулдінг, Е. Кузнецов, Є. Масленніков, О. Молчанова, П. Нордхаус, А. Пригожин, Ю. Сафонов, Ф. Фідлер й ін. Ці вчені в повній мірі розкрили важливість лідерства на підприємстві в традиційному та інноваційному менеджменті.

Мета статті. Виходячи з актуальності і ступеня вивчення наукової розробки проблеми, мета роботи полягає у вивченні та аналізі лідерства як чинника розвитку інноваційного менеджменту.

Методи дослідження. При дослідженні теоретичних питань інформаційну базу склали праці відомих вчених, фахівців-практиків щодо лідерства в інноваційному менеджменті та його впливу на ефективність управління підприємством.

Виклад основного матеріалу дослідження. Протягом всієї історії існувало безліч різних думок щодо того, що значить бути лідером. Стародавній китайський генерал і автор знаменитого трактату про військової стратегії «Мистецтво війни» Сунь Цзи описав лідера як того, хто «культує моральний закон і суворо дотримується правильним методам і дисципліни». Історик XIX ст. Т. Карлейль вважав, що лідерами народжуються, а не стають, хоча англійський філософ Г. Спенсер

Таблиця 1
**Визначення поняття «лідерство»
з точки зору різних вчених**

Автор	Визначення лідерства
Кеннет Боулдінг	Процес, за допомогою якого людина впливає на інших, щоб досягти певних результатів і спрямовує підприємство в необхідну сторону, що робить її більш послідовною та узгодженою.
Пітер Норфоус	Процес, за допомогою якого індивід впливає на групу людей для досягнення спільної мети.
Гері Юкл	Процес впливу на інших, щоб зрозуміти і домовитися про те, що повинно бути зроблено і як це робити, також процес полегшення індивідуальних і колективних зусиль для досягнення загальних цілей.
Стівен Зейтчик	Здатність надихнути інших, щоб продовжити своє бачення в рамках заданих параметрів, до такої міри, що вони стає спільним зусиллям, спільним баченням і успіхом.
Кевін Круз	Процес соціального впливу, яке максимізує зусилля інших, спрямованих на досягнення мети.
Михайло Кіпніс	Можливість вести за собою людей.
Генрі Мінцберг	Це здатність чинити вплив на окремі особистості й групи, спрямовуючи їхні зусилля для досягнення мети організації.
Є.І. Масленніков	Сукупність компетенцій направлених на ефективний вплив персоналу підприємства.
Томаш-Гаррір Массарік	Це тип управлінської взаємодії (в даному випадку між лідером і послідовниками), заснований на найбільш ефективному для даної ситуації поєднанні різних джерел влади і спрямований на спонукання людей до досягнення загальних цілей.
І. Вешлер	Це засіб, за допомогою якого керівник впливає на поведінку людей, примушуючи їх вести себе певним чином.

Джерело: складено авторами на основі [1-10]